

Wprowadzenie

Dwudziesty pierwszy tom „Śląskich Miscellaneów” wyróżnia się dwiema cechami – szerokim zakresem terytorialnym (od Dolnego Śląska aż po Śląsk Opawski i Zaolzie) oraz przeważającą liczbą artykułów młodych badaczy i tekstów poświęconych szeroko rozumianej tematyce współczesnej (od dwudziestolecia międzywojennego po czasy współczesne).

Poszerzająca się „geografia kulturowa” opracowań ukazuje nowe obszary i nowe propozycje badań śląskoznawczych. Ogólnie można podzielić teksty na syntezy i uogólnienia, przyczynki i reinterpretacje, tworzące czasem małe studia analityczne. Już tradycyjnie w tomie są obecni autorzy z Cieszyna, Katowic, Krakowa, Opawy i Opola. Blok tekstów literaturoznawczych układa się w spójną całość. To próby nowego odczytania utworów o tematyce śląskiej. Od Marii Dąbrowskiej (Ewa Fonfara), przez Hansa Cibulkę (Libor Martinek) i Horsta Bienka (Barbara Firla), aż do twórców najnowszych Jerzego Pilcha (Edyta Korepta), Henryka Wańka (Jacek Lyszczyzna) i Jerzego Szymika (Piotr Skowronek). Znamienne, że tak dynamicznie rozwijające się badania nad krajobrazem jako tekstem kultury pojawiają się zarówno w artykułach Ewy Fonfary, Barbary Firli, Edyty Korepty czy Jacka Lyszczyzny, jak i Piotra Skowronka. Jest to najszerzej reprezentowana problematyka w dwudziestym pierwszym tomie „Śląskich Miscellaneów”. Bliska literaturoznawstwu jest także rozprawa o teatrze lalek w czeskim Cieszynie (Miroslawa Pindór), zarazem wprowadzająca swoją tematyką w obszar Zaolzia. Akcenty literaturoznawcze, a raczej kulturoznawcze, pojawiają się również w szkicu o przewodnikach po ziemi kłodzkiej (Joanna Mysiakowska-Lenart) i prasoznawczej rozprawce o „Strzelcu Opolskim” (Justyna Lehun).

Tematykę historyczną, ale z akcentem literackim, podejmuje Zdzisław Gębołyś, wydobywając z zapomnienia bardzo interesujący przyczynek do walki wojewody Michała Grażyńskiego z niemczyzną na Śląsku. Andrzej Linert przypomina sylwetkę zasłużonego akowca i sybiraka, śląskiego nauczyciela – Władysława Niemczyka. Z kolei tekst Jana Kwaśniewicza, praca z pogranicza historii Kościoła i prawa, ukazuje zabór majątku kościelnego przez władzę komunistyczną na przykładzie diecezji śląskiej. Dwie rozprawki dotyczą także rozliczeń z systemem komunistycznym w Polsce. Katarzyna Tałuc ukazuje proces tworzenia wzorca osobowościowego polskiego inteligenta w prasie niezależnej województwa katowickiego w latach osiemdziesiątych XX wieku. Nieco późniejszych lat, bo głównie okresu po transformacji ustrojowej, choć z odwołaniem do złagodzenia cenzury po 1956 roku, dotyczy analityczne omówienie przez Martę Nadolną powrotu na rynek wydawniczy książek Zofii Kossak, zakazanych i traktowanych jako „groźne” w Polsce Ludowej.

Tę część tomu zamyka esej Aleksandry Achtelek o obrazie śląskich miast w twórczości najmłodszych poetów pochodzących ze Śląska.

Całość kończą recenzje o dość szerokim przekroju tematycznym.

Słowo *miscellanea* w języku łacińskim oznacza zbiór rzeczy – tu: tekstów, rozpraw różnych autorów pomieszczonych w jednym tomie. Ten warunek różnorodności dwu-

dziesty pierwszy tom „Śląskich Miscellaneów” spełnia dosłownie. Poza tym jednak, że publikacje są zebrane w jednym tomie, łączy je jeszcze kwestia najważniejsza: mądre i serdeczne pochylenie nad Śląskiem i jego sprawami w najszerszym tego słowa znaczeniu.

Krystyna Heska-Kwaśniewicz